

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра загальної психології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної
роботи

“ _____ ” _____ 20__ р.

Робоча програма навчальної дисципліни

Проективні методи дослідження особистості

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти перший бакалаврський

галузь знань 05 –соціальні та поведінкові науки

(шифр і назва)

спеціальність 053 психологія

освітньо-професійна програма психологія

спеціалізація _____

(шифр і назва)

вид дисципліни за вибором

(обов’язкова /за вибором)

факультет психології

2020 / 2021 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою факультету (інституту, центру)

“ _____ ” _____ 2020__ року, протокол № _____

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: (вказати авторів, їхні наукові ступені, вчені звання та посади)

Іванова О.Ф., доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри загальної психології

Програму схвалено на засіданні кафедри загальної психології

Протокол від “ _____ ” _____ 2020__ року № _____

Завідувач кафедри загальної психології

Олефір В.О.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією факультету психології

назва факультету, для здобувачів вищої освіти якого викладається навчальна дисципліна

Протокол від “ _____ ” _____ 2020__ року № _____

Голова методичної комісії _____

Гімаєва Ю.А.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни “Проективні методи дослідження особистості”
складена відповідно до освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми
підготовки

перший бакалаврський

(назва рівня вищої освіти, освітньо-кваліфікаційного рівня)

спеціальності (напрямку) 053_ психологія

спеціалізації

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Проективні методи дослідження особистості» є засвоєння психологічних знань про проективні методи, їх характеристики, навичок проведення, засобів аналізу та інтерпретації, особливостей використання у психологічній практиці.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни

Надбання студентами професійних компетентностей через вивчення «Проективних методів дослідження особистості», а саме: поглиблення теоретичних знань психодіагностики та психології особистості, засвоєння знань щодо проективних методів та їх обґрунтування, опанування студентами навичок проведення методик, що найбільше використовуються у вітчизняній практиці, аналізу одержаних результатів та їх інтерпретації.

1.3. Кількість кредитів – 5(денна форма), 5 (заочна форма)

1.4. Загальна кількість годин – 150 (денна форма), 150 (заочна форма)

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна / за вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
3-й	3-й
Семестр	

5-й	5-й
Лекції	
16 год.	6 год.
Практичні, семінарські заняття	
32 год.	10 год.
Лабораторні заняття	
год.	год.
Самостійна робота	
102 год.	134 год.
Індивідуальні завдання	
год.	

1.6. Заплановані результати навчання

знання характеристик проєктивних методів, їх розмаїття та класифікації, теорії, на яких ґрунтуються проєктивні методи, теорій захисних механізмів та проєкції зокрема та їх відбиття в проєктивній продукції, основних принципів інтерпретації методів ТАТ, САТ, Роршаха, інтерпретацій малюнкових методів.

вміння:

Визначати, аналізувати та пояснювати механізми психологічного захисту, ідентифікувати психологічні проблеми, що діагностуються малюнковими методами, та пропонувати шляхи їх розв'язання.

Демонструвати розуміння закономірностей та особливостей вікового розвитку і їх втілення в малюнках.

Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань, а саме інтерпретації одержаних малюнків.

Самостійно обирати та застосовувати надійні та валідні психодіагностичні малюнкові методики.

Формулювати мету, завдання дослідження за допомогою малюнкових методів, володіти навичками збору проєктивного матеріалу, вмінні дотримуватися процедури дослідження при відпрацюванні методик.

Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаної проєктивної продукції, формулювати аргументовані висновки.

Презентувати результати власних досліджень письмово і усно в групі, формулювати розгорнутий аналіз результатів виконаних методик.

Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, відстоювати власну позицію.

Емпатійно взаємодіяти, вступати в комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитись до осіб, що мають інші культуральні чи гендерні особливості.

Демонструвати навички командної роботи в процесі аналізу малюнків у груповій роботі.

Демонструвати відповідальне ставлення до професійного самовдосконалення та навчання.

Знати та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.

Демонструвати соціально свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демонстративним цінностям.

Розуміти важливість збереження здоров'я, в тому числі психологічного.

здатності проводити діагностичні процедури і підбирати для них відповідні методи.

Сформованості наступних **компетентностей:**

Загальні компетентності:

Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної психодіагностичної діяльності.

Здатність приймати обґрунтовані рішення при проведенні і аналізі методик.
Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях при проведенні власного дослідження.
Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
Спеціальні компетентності:
Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом проективної методології.
Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.
Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.
Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати результати досліджень.
Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.
Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.
Здатність дотримуватися норм професійної етики.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Поняття про проективні методи. Малюнкові методи

Тема 1. Поняття про проективні методи.

Поняття про проективні методи та їх визначення. Історія створення проективних методів. Різні класифікації проективних методів. Співвідношення проективних і тестових методів. Валідність і надійність проективних методів. Застосування проективних методів у вітчизняній та зарубіжній психології.

Тема 2. Загальна характеристика малюнкових методів.

Принципи створення малюнкових методів, їх класифікація, особливості експериментальної процедури, загальні принципи аналізу малюнка та інтерпретації проективної продукції. Застосування малюнкових методів у діагностиці та психотерапії. Аналіз формальних і графічних показників малюнку. Аналіз змістовних показників малюнків, поведінки та висловлювань досліджуваного. Модифікації малюнкових методів.

Тема 3. Загальна характеристика основних проективних методів.

Конститутивні методи (на прикладі методики Ророшаха), конструктивні методи (на прикладі World Test (тест світу) і тесту Village (Село). Інтерпретативні методи (ТАТ і САТ). Методики вибору (на прикладі методики Люшера і Зонді). Методики завершення. Методика «Незавершених речень».

Розділ 2. Теоретичне обґрунтування проективних методів

Тема 1. Обґрунтування проективних методів психоаналізом, школою New Look, холістичною психологією.

Вплив психоаналізу на створення проективних методів та їх обґрунтування його принципами. Значення досліджень школи New Look для обґрунтування проективного методу. Обґрунтування проективного методу принципами холістичної психології. Концепція аперцептивного спотворення Л.Беллака. Характеристика адаптивної, проективної та експресивної перцептивної поведінки. Концепція внутрішніх перешкод та конфліктного особистісного змісту (В.В.Столін).

Тема 2. Засоби психологічного захисту. Проекція.
 Засоби психологічного захисту, їх характеристика та класифікація. Поняття проєкції.
 Концепції проєкції, що використовуються для обґрунтування проєктивних методів:
 класична проєкція Фрейда, атрибутивна проєкція, аутистична проєкція, раціональна проєкція.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
л		п	лаб.	інд.	с. р.	л		п	лаб.	інд.	с. р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Поняття про проєктивні методи. Малюнкові методи												
Разом за розділом 1	106	8	28			70	104	4	10			90
Розділ 2. Теоретичне обґрунтування проєктивних методів												
Разом за розділом 2	44	8	4			32	46	2				44
Усього годин	150	16	32			102	150	6	10			134

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять (денна форма)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Малюнкова методика «Неіснуюча тварина».	6
2	Малюнкова методика «Малюнок сім'ї».	6
3	Малюнкова методика «Малюнок будинку».	6
4	Малюнкова методика «Малюнок дерева».	6
5	Малюнкова методика «Малюнок людини».	6
6	Методика «Хто я?»	2
	Разом	32

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять (заочна форма)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Малюнкова методика «Неіснуюча тварина».	2
2	Малюнкова методика «Малюнок сім'ї».	2
3	Малюнкова методика «Малюнок будинку».	2
4	Малюнкова методика «Малюнок дерева».	2
5	Малюнкова методика «Малюнок людини».	2
	Разом	10

5. Завдання для самостійної роботи (денна форма)

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Самостійне проведення методики «Неіснуюча тварина» та її інтерпретація	15
2	Самостійне проведення методики «Малюнок сім'ї» та її	15

	інтерпретація	
3	Самостійне проведення методики «Малюнок будинку» та її інтерпретація	15
4	Самостійне проведення методики «Малюнок дерева» та її інтерпретація	15
5	Самостійне проведення методики «Малюнок людини» та її інтерпретація	15
6	Самостійне проведення методики «Хто я?» та її інтерпретація	15
7	Ознайомлення з книжкою Грановської Р.М. «Психологічний захист»	12
	Разом	102

5. Завдання для самостійної робота (заочна форма)

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Самостійне проведення методики «Неіснуюча тварина» та її інтерпретація	15
2	Самостійне проведення методики «Малюнок сім'ї» та її інтерпретація	15
3	Самостійне проведення методики «Малюнок будинку» та її інтерпретація	15
4	Самостійне проведення методики «Малюнок дерева» та її інтерпретація	15
5	Самостійне проведення методики «Малюнок людини» та її інтерпретація	15
6	Аналіз наукової літератури з проєктивної психології	15
7	Порівняльний аналіз поняття проєкції в різних теоріях	20
8	Виконання контрольної роботи	24
	Разом	134

6. Індивідуальні завдання

7. Методи контролю (денна форма)

До методів контролю належить поточне оцінювання кожної теми розділу, оцінювання самостійно виконаного завдання, а також підсумковий контроль, яким є письмовий іспит.

Для поточного оцінювання використовуються робота протягом практичних занять, перевірка самостійно проведеної та проаналізованої методики, що відпрацьовується на практичних заняттях, перевірка опрацювання літератури, результати самостійно виконаного завдання.

Форма підсумкового контролю успішності навчання – письмовий іспит.

Критерії оцінювання роботи на практичних заняттях

2 бали – правильні відповіді на всі запитання, ретельний аналіз малюнка, правильно зроблені узагальнення і висновки.

1, 5 балів – 1-2 помилки у відповідях, аналіз малюнка бракує декількох основних елементів, висновки стислі.

1 бал – аналіз малюнка поверховий, узагальнення не зроблені, висновків майже немає.

0 – аналіз малюнка відсутній.

Критерії оцінювання самостійно проведених методик

4 бали (малюнок сім'ї) – правильно проведене дослідження, ретельний аналіз малюнка, правильно зроблені узагальнення і висновки.

3 бали – в основному правильно проведене дослідження, аналіз малюнка згідно основних показників, правильно зроблені узагальнення і висновки.

2 бали – 1-2 помилки у проведеному дослідженні, аналіз малюнка бракує декількох основних елементів, висновки стислі.

1 бал – дослідження проведене, аналіз малюнка поверховий, узагальнення не зроблені, висновків майже немає.

0 – дослідження не проведене або аналіз малюнка відсутній.

6 балів (малюнки неіснуючої тварини, будинку, дерева, людини) - правильно проведене дослідження, ретельний аналіз малюнка, правильно зроблені узагальнення і висновки.

5 бали – в основному правильно проведене дослідження, аналіз малюнка згідно основних показників, правильно зроблені узагальнення і висновки.

4 бали – 1-2 помилки у проведеному дослідженні, аналіз малюнка бракує декількох основних елементів, висновки стислі.

2 бал – дослідження проведене, аналіз малюнка поверховий, узагальнення не зроблені, висновків майже немає.

0 – дослідження не проведене або аналіз малюнка відсутній.

Критерії оцінювання підсумкового контролю

Підсумковий семестровий контроль складається з 3 питань. Завдання мають різний рівень складності: відтворення знань (перше питання), практичне завдання – аналіз та інтерпретація малюнка (друге питання), використання набутих знань при вирішенні тестових завдань (третє питання).

Перше питання оцінюється 10 балами:

10 балів – студент вільно володіє теоретичним матеріалом, логічно викладає матеріал,

5 балів – при викладанні теоретичного матеріалу зроблені помилки, що свідчать про недостатнє оволодіння теоретичним матеріалом.

Друге завдання оцінюється 20 балами:

20 балів – студент дає правильну повну інтерпретацію малюнка;

15 балів – студент справляється з завданням, але його відповідь неповна;

10 балів – інтерпретація малюнку поверхова.

Третє завдання оцінюється 10 балами:

10 балів – студент опанував теоретичний матеріал і може правильно його застосувати для вирішення тестових завдань,

6 балів – при виконанні тестового завдання допущені незначні помилки,

0 балів – тестове завдання виконано неправильно.

8. Схема нарахування балів (денна форма)

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання					Екзамен (залікова робота)	Сума
Розділ 1		Розділ 2		Самостійна робота		
T1	T2	T3	T4			
10	10	6	6	28	60	100

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

7. Методи контролю (заочна форма)

До методів контролю належить поточне оцінювання кожної теми розділу, оцінювання самостійно виконаної контрольної роботи, а також підсумковий контроль, яким є письмовий іспит.

Для поточного оцінювання використовуються робота протягом практичних занять, перевірка самостійно проведеної методики, що відпрацьовується на практичних заняттях, перевірка опрацювання літератури, перевірка контрольної роботи.

Форма підсумкового контролю успішності навчання – письмовий іспит.

Критерії оцінювання роботи на практичних заняттях

4 бали – правильні відповіді на всі запитання, ретельний аналіз малюнка, правильно зроблені узагальнення і висновки.

3 бали – в основному правильні відповіді, аналіз малюнка згідно основних показників, правильно зроблені узагальнення і висновки.

2 бали – аналіз малюнка поверховий, узагальнення не зроблені, висновків майже немає.

0 – аналіз малюнка відсутній.

Критерії оцінювання контрольної роботи

20 балів – самостійно проведена одна з малюнкових методик, описана процедура проведення методики, зроблений правильний ретельний аналіз і докладна інтерпретація, наведені висновки.

15 балів – самостійно проведена одна з малюнкових методик, описана процедура проведення методики, зроблений аналіз і інтерпретація, в якій є незначні недоліки, наведені висновки.

10 балів – самостійно проведена одна з малюнкових методик, описана процедура проведення методики, зроблений аналіз і інтерпретація з помилками, наведені висновки неповні.

5 балів – самостійно проведена одна з малюнкових методик, процедура проведення методики не описана, аналіз і інтерпретація уривчасті, висновки відсутні.

0 балів – контрольна робота не написана.

Критерії оцінювання підсумкового контролю

Підсумковий семестровий контроль складається з 2 питань. Завдання мають різний рівень складності: відтворення знань (перше питання), практичне завдання – аналіз та інтерпретація малюнка (друге питання). Перше питання оцінюється 15 балами:

15 балів – студент вільно володіє теоретичним матеріалом, логічно і структуровано викладає матеріал,

10 балів – при викладанні теоретичного матеріалу зроблені незначні помилки, що свідчать про неповне оволодіння теоретичним матеріалом.

5 балів – теоретичний матеріал викладений уривчасто, з помилками, що свідчить про недостатнє розуміння теоретичного матеріалу і оволодіння ним.

0 балів – відповідь відсутня.

Друге завдання оцінюється 25 балами:

25 балів – студент дає правильну повну інтерпретацію малюнка, зроблені узагальнення і висновки;

20 балів – студент дає правильну і досить повну інтерпретацію малюнка, зроблені висновки.

15 балів – інтерпретація малюнку дещо поверхова, висновки неповні.

10 балів – інтерпретація малюнку поверхова, висновків немає.

0 балів – відповідь відсутня.

8. Схема нарахування балів (заочна форма)

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання				Контрольна робота	Разом	Екзамен (залікова робота)	Сума
Розділ 1		Розділ 2					
T1	T2	T3	T4				
15	15	5	5	20	60	40	100

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

9. Рекомендована література

Основна література

1. Беллак Л. О проблемах концепции проекции. Теория апперцептивного искажения// Проективная психология. – М.: Апрель Пресс, Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2000. – С. 10–29.
2. Белый Б.И. Тест Роршаха. Практика и теория. - СПб., 1992.
3. Бернс Р.С., Кауфман С.Х. Кинетический рисунок семи. М., 2000.
4. Венгер А.Л. Психологические рисуночные тесты. М.: Владос Пресс, 2003.
5. Гриньова Н.В. Використання графічних методик у психодіагностиці та психоаналізі – Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. – Серія №12.Психологічні науки: зб. наук. Праць. – К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2010. - №29 (53). – С.187-194.
6. Дилео Д. Детский рисунок: диагностика и интерпретация. – М.: Эксмо-Пресс. – 2001. – 272с.
7. Лебедева Л.Д., Никонорова Ю.В., Тараканова Н.А. Энциклопедия признаков и интерпретаций в проективном рисовании и арт-терапии. – СПб., Речь. – 2006. – 336с.
8. Маховер К. Проективный рисунок человека. М.: Смысл, 1996.
9. Остер Дж., Гоулд П. Рисунок в психотерапии. М., 2000.
10. Полуянов Ю. А. Диагностика общего и художественного развития детей по их рисункам. Рига, 2000.
11. Потемкина О. Ф. , Потемкина Е. В. Психологический анализ рисунка и текста - СПб.: Речь, 2006. – 524с.
12. Проективная психология. М., 2000.
13. Романова Е.С. Графические методы в практической психологии. СПб.: Речь, 2002.
14. Романова Е.С., Потемкина О. Ф. Графические методы в психологической диагностике. – М.: 1992.
15. Соколова Е.Т. Проективный методы исследования личности. - М.: МГУ, 1980.
16. Франк Л.К. Проективные методы изучения личности// Проективная психология. – М.: Апрель Пресс, Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2000. – С. 69–85.
17. Хоментаскас Г. Т. Использование детского рисунка для исследования внутрисемейных отношений // Вопросы психологии, 1986, №1.
18. Грановская Р.М. Психологическая защита. – Речь: СПб, 2007.

Допоміжна література

1. Бурлачук Л.Ф. Введение в проективную психологию. – Киев, 1997.
2. Бурлачук Л.Ф. Психодиагностика. – СПб.: Питер, 2002. – 352 с.
3. Бурлачук Л.Ф., Морозов С.М. Словарь-справочник по психологической диагностике. – Киев, 1989.
4. Венгер А.Л. На что жалуетесь? Москва-Рига, 2000.
5. Гриньова Н.В. Проективні методики в роботі практичного психолога – Актуальні проблеми та особливості діяльності психолога в закладах освіти. – Умань. – 2012. – С.127-130.
6. Мухина В.С. Изобразительная деятельность ребенка как форма усвоения социального опыта. М., 1981.
7. Общая психодиагностика (под. ред. А.А. Бодалева, В.В. Столина). – М., 1987.
8. Прошанский Г.М. Классификация проективных методов // Проективная психология. – М.: Апрель Пресс, Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2000. – С. 99–105.
9. Степанов С. С. Диагностика интеллекта методом рисуночного теста. М., 1999.

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

<http://psyfactor.org/lib/burlachuk1.htm>

<http://vocabulary.ru/dictionary/896/word/proektivnyi-metod>

<http://brunner.kgu.edu.ua/index.php/psy-metodiks/projective>

<http://psylib.org.ua/books/beloo01/txt05.htm>

<http://psylist.net/promet/>